

שאלה: חלק גדול ממנהגי ישראל בנויים על פי יסודות הקבלה. כאשר יש סתירה בין הלכה הנגלית לבין הוראת הקבלה, לפי מי יש לנהוג?

תשובה: נקח לדוגמה ענין הנחת תפילין בחול המועד. בשולחן ערוך עצמו (או"ח סי' ל"א) פסק הרב יוסף קארו שאין להניח תפילין, והרמ"א מביא מנהג אשכנז (בחוץ לארץ) כן להניח. מה מקורו של הרב יוסף קארו? גם ב"בית יוסף" (שם כתב נימוקיו) וגם ב"כסף משנה" (ביאוריו להלכות הרמב"ם, הל' תפילין פ"ד ה"י) הוא מציין לדברי ספר "זהר חדש" על שיר השירים, שם מבואר שצריך להיות לכל יהודי שני סימנים שהוא עבד ה', מילה ותפילין. ובשבת ויום טוב אין צורך לאות התפילין, שהרי יש לנו אות איסור מלאכה ביום טוב! והמניח אז תפילין, אפילו בחול המועד, הוא מזלזל באות של יום טוב, ועונשו חמור. הרי מכאן שלפי השולחן ערוך, הוא הכריע את ההלכה מפי הקבלה.

האם ראוי לפסוק כך? כבר מתח נגד זה ביקורת הרב מהרש"ל (בן דורו של אריז"ל) בשו"ת (סי' צ"ח) שהתנא רבי שמעון בר יוחי הוא רק אחד מעשרות תנאים שהיו לנו. ואפילו שהוא היה מהגדולים שבכולם, הלכה כרבים ולא כהיחיד. ואפילו כשמוזכר רבי שמעון בגמרא, בדרך כלל אין הלכה כמותו (פרט להלכות שבת). ולכן מוזר הדבר שיכריע כמדרש חיצוני כמו ספר הזוהר מול דברי הגמרא?

מה מקור בגמרא כן להניח תפילין בחול המועד? הוא בירושלמי (מועד קטן פ"ג ה"ד). ידוע שאסור לכתוב כתב-יפה בחול המועד. איש אחד נאבדו לו תפילין בחול המועד, ושם התירו לסופר לכתוב בחול המועד זוג אחר של תפילין. הרי מה יותר מפורש מזה?

כלל יש לנו מחז"ל "לא בשמים היא" (תמורה טז, א). אנו פוסקים כפי חכמי הסנהדרין, ואין להקב"ה לשלוח שָׁדֵד וְלֵהוֹדִיעַ שוֹם דָּבָר בַּהֲלָכָה כִּי "לא בשמים היא" (בבא מציעא נט, ב). ובכן אין שום נתיב עצמאי מחוץ לתחום התלמוד להכריע בהלכות.

ובכן, מה התועלת בדברי קבלה? עונה הרב חיים ולוז'ין ("נפש החיים", סוף שעה ראשון) ניתנו לנו כדי ללמד פנימיות התורה, להעמיק ביסודות האמונה, לתת מבט חודר לעמקי המקראות, להלהיב בקיום המצוות בזהירות ובזריזות. אבל אין מתפקיד הקבלה להכריע בהלכה.

אמנם נכון שהיו מגאוני האחרונים שנהגו לפסוק ע"פ הקבלה. ביניהם "בן איש חי", "כף החיים", הרב בן ציון אבא שאול ועוד. אבל הם היו במיעוט מול מספר

רב מאד של גאוני ישראל [גם בדורם] שלא סברו כך. ובמיוחד שחכמי קדם, שגדול כחם מאד מהאחרונים, הורו שאין לעשות כהמקובלים אם דבריהם נוגדים דברי ההלכה. שו"ת הרדב"ז (ח"ד אלף פב, קיא, קנא) ה"כנסת הגדולה" ועוד (מגן אברהם סי' כ"ה ס"ק כ' שם פירט שמות רבים, ראה מהד' מכון ירושלים לפרטיהם), שו"ת חתם סופר (או"ח סי' נא). עיין דברים נמרצים של שו"ת חכם צבי (סי' ל"ו). והרחיב בזה הרב עובדיה יוסף בשו"ת יביע אומר (ח"ב או"ח כ"ה ס"ק יב, יד. וכן בשו"ת ח"ד או"ח ב ס"ק ו-ז, יא ובעוד מקומות).

לכן "דרך המלך נלך". אין עוזבים ודאי מפני הספק. המקיים את ההלכה ע"פ הפוסקים בעלי נגלה הולך דרך סלולה, שהלכו בזה אבותינו מאז סיני.